

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అయోధ్యాకాండే

॥ త్రిచత్వారింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రిచత్వారింశః సర్గః ॥

కౌసల్యాయా విలాపః

తతః సమీక్ష్వ శయనే సన్నం శోకేన పార్థివం ।
కౌసల్యా పుత్రశోకార్తా తమువాచ మహీపతిం ॥ 2.43.1 ॥

రాఘవే నరశార్దూలే విషం ముక్త్యాహిజిహ్మాగా ।
విచరిష్యతి కైకేయా నిర్ముక్తేవ హి పన్నగీ ॥ 2.43.2 ॥

వివాస్య రామం సుభగా లబ్ధకామా సమాహితా ।
త్రాసయిష్యతి మాం భూయో దుష్టాహిరివ వేశ్మని ॥ 2.43.3 ॥

అథాస్మిన్ నగరే రామశ్చరన్ బైక్షం గృహే వసేత్ ।
కామకారో వరం దాతుమపి దాసం మమాత్మజం ॥ 2.43.4 ॥

పాతయిత్వా తు కైకేయ్యా రామం స్థానాద్ యథేష్టతః ।
ప్రవిధో రక్షసాం భాగః పర్వణీవాహితాగ్నినా ॥ 2.43.5 ॥

నాగరాజగతిర్వీరో మహాబాహుర్థనుర్ధరః ।
వనమావిశతే నూనం సభార్యః సహలక్ష్మణః ॥ 2.43.6 ॥

వనే త్వదృష్టదుఃఖానాం కైకేయ్యనుమతే త్వయా ।
త్వక్తానాం వనవాసాయ కాన్యావస్థా భవిష్యతి ॥ 2.43.7 ॥

తే రత్నహీనాస్తరుణాః ఫలకాలే వివాసితాః |
కథం వత్స్యంతి కృపణాః ఫలమూలైః కృతాశనాః || 2.43.8 ||

అపీదానీం స కాలః స్యాన్మమ శోకక్షయః శివః |
సహభార్యం సహ భ్రాత్రా పశ్యేయమిహ రాఘవం || 2.43.9 ||

శ్రుత్వైవోపస్థితౌ వీరౌ కదాయోధ్యా భవిష్యతి |
యశస్వినీ హృష్టజనా సూచ్చితధ్వజమాలినీ || 2.43.10 ||

కదా ప్రేక్ష్య నరవ్యాఘ్రావరణ్యాత్ పునరాగతౌ |
భవిష్యతి పురీ హృష్టా సముద్ర ఇవ పర్వణి || 2.43.11 ||

కదాయోధ్యాం మహాబాహుః పురీం వీరః ప్రవేక్ష్యతి |
పురస్కృత్య రథే సీతాం వృషభో గోవధూమివ || 2.43.12 ||

కదా ప్రాణీసహస్రాణి రాజమార్గే మమాత్మజౌ |
లాజైరవకరిష్యంతి ప్రవిశంతావరిందమౌ || 2.43.13 ||

ప్రవిశంతౌ కదాయోధ్యాం ద్రక్ష్యామి శుభకుండలౌ |
ఉదగ్రాయుధనిస్త్రింశౌ సశృంగావివ పర్వతౌ || 2.43.14 ||

కదా సుమనసః కన్యా ద్విజాతీనాం ఫలాని చ |
ప్రదిశంత్యః పురీం హృష్టాః కరిష్యంతి ప్రదక్షిణం || 2.43.15 ||

కదా పరిణతో బుద్ధ్యా వయసా చామరప్రభః |
అభ్యుపైష్యతి ధర్మాత్మా సువర్ష ఇవ లాలయన్ || 2.43.16 ||

నిఃసంశయం మయా మన్యే పురా వీర కదర్యయా |
పాతుకామేషు వత్సేషు మాతృగాణాం శాతితాః స్తనాః || 2.43.17 ||

సాహం గౌరివ సింహేన వివత్సా వత్సలా కృతా |
కైకేయ్యా పురుషవ్యాఘ్ర బాలవత్సేవ గౌర్బలాత్ || 2.43.18 ||

నహి తావద్గుణైర్బుష్టం సర్వశాస్త్రవిశారదం |
ఏకపుత్రా వినా పుత్రమహం జీవితముత్సహే || 2.43.19 ||

న హి మే జీవితే కించిత్ సామర్థ్యమిహ కల్ప్యతే |
అపశ్యంత్యాః ప్రియం పుత్రం లక్ష్మణం చ మహాబలం || 2.43.20 ||

అయం హి మాం దీపయతే సముత్థిత -
స్తనూజశోకప్రభవో హుతాశనః |
మహీమిమాం రశ్మిభిరుద్ధతప్రభో
యథా నిదాఘే భగవాన్ దివాకరః || 2.43.21 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
అయోధ్యాకాండే త్రిచత్వారింశః సర్గః ||